

UCHWAŁA NR XXXVII/471/06
SEJMIKU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

z dnia 10 kwietnia 2006 roku

**w sprawie „Programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych
w województwie podlaskim na lata 2006-2008”**

Na podstawie art. 18 pkt 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (tekst jednolity Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590, z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 153, poz. 1271, Nr 214, poz. 1806, z 2003 r. Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 116, poz. 1206), art. 21 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2004 r. Nr 64, poz. 593, Nr 99, poz. 1001, Nr 273, poz. 2703, z 2005 r. Nr 64, poz. 565, Nr 94, poz. 788, Nr 164, poz. 1366, Nr 179, poz. 1487, Nr 180, poz. 1493) i art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231, Nr 167, poz. 1372, z 2003 r. Nr 80, poz. 719, Nr 122, poz. 1143, z 2004 r. Nr 29, poz. 257, Nr 99, poz. 1001, Nr 152, poz. 1597, Nr 273, poz. 2703 oraz z 2005 r. Nr 23, poz. 186, Nr 132, poz. 1110, Nr 155, poz. 1298, Nr 179, poz. 1485), uchwała się co następuje:

§ 1. Uchwała się „Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w województwie podlaskim na lata 2006-2008”, stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Podlaskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Wojewódzkim Dzienniku Urzędowym.

Załącznik nr 1 do Uchwały Nr XXXVII/471/06
Sejmiku Województwa Podlaskiego
z dnia 10 kwietnia 2006 roku

**PROGRAM PROFILAKTYKI
I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
ALKOHOLOWYCH W WOJEWÓDZTWIE
PODLASKIM NA LATA 2006-2008**

BIAŁYSTOK 2006

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie.....	3
2. Cele, zadania i zasady realizacji Programu	6
3. Diagnoza stanu problemów związanych z alkoholem w województwie podlaskim	7
4. Cele operacyjne Programu	38

1. Wprowadzenie

Podstawą prawną działań związanych z rozwiązywaniem problemów alkoholowych jest ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231 z późn. zm.)

Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi w art. 1 ust. 1 mówi: „Organy administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego są obowiązane do podejmowania działań zmierzających do ograniczania spożycia napojów alkoholowych oraz zmiany struktury ich spożywania, inicjowania i wspierania przedsięwzięć mających na celu zmianę obyczajów w zakresie sposobu spożywania tych napojów, działania na rzecz trzeźwości w miejscu pracy, przeciwdziałania powstawaniu i usuwania następstw nadużywania alkoholu, a także wspierania działalności w tym zakresie organizacji społecznych i zakładów pracy”.

Samorząd wojewódzki realizuje zadania w zakresie wychowania w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi poprzez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej, w szczególności zaś:

1. tworzenie warunków sprzyjających realizacji potrzeb, których zaspokajanie motywuje powstrzymanie się od spożywania alkoholu,
2. działalność wychowawczą i informacyjną,
3. ustalanie odpowiedniego poziomu i właściwej struktury produkcji napojów alkoholowych przeznaczanych do spożycia w kraju,
4. ograniczanie dostępności alkoholu,
5. leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych od alkoholu,
6. zapobieganie negatywnym następstwom nadużywania alkoholu i ich usuwanie,
7. przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Zadania samorządu województwa wynikające z ww. ustawy są realizowane poprzez:

1. przygotowanie i realizację programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych,
2. udzielanie pomocy merytorycznej instytucjom i osobom fizycznym realizującym zadania objęte tym programem,
3. współdziałanie z innymi organami administracji publicznej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych,

4. zapewnienie w budżecie województwa środków finansowych na prowadzenie ww. działań.

Art. 4¹ ust. 1 ustawy określa również zadania gmin związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu.

Realizacja zadań gminy jest prowadzona w postaci gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, stanowiącego część strategii rozwiązywania problemów społecznych, uchwalanego corocznie przez radę gminy. W celu realizacji programu wójt (burmistrz, prezydent miasta) może powołać pełnomocnika (art. 4¹ ust. 2). Wójtowie (burmistrzowie, prezydenci miast) powołują również gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, inicjujące działania w zakresie określonym w ust. 1 oraz podejmujące czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego.

Określony został również sposób finansowania tych zadań. Źródłem pozyskiwania środków są opłaty za wydane zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych. Zgodnie z ustawą, środki te powinny być w całości wykorzystane na cele zawarte w gminnych programach profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Główne zadania gmin obejmują prowadzenie profesjonalnej działalności profilaktycznej i edukacyjnej, zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych od alkoholu, ustalanie zasad wydawania i cofania zezwoleń na prowadzenie sprzedaży napojów alkoholowych, szczególnie zaś udzielanie pomocy prawnej i psychospołecznej rodzinom, w których występują problemy alkoholowe.

Warunkiem skutecznego realizowania działań z zakresu rozwiązywania problemów alkoholowych jest współpraca administracji rządowej, samorządowej, organizacji samorządowych i pozarządowych oraz komplementarność działań realizowanych przez poszczególne instytucje. Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi stwarza warunki do osiągnięcia tego efektu.

Program został opracowany w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Białymstoku przy konsultacji zespołu specjalistów w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

Tworzenie programu odbywało się przy wykorzystaniu danych z Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (sprawozdania z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych za 2003 i 2004 rok) oraz Wojewódzkiego Ośrodka Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Łomży.

2. Cele, zadania i zasady realizacji Programu

Cele programu:

1. Przeciwdziałanie pojawianiu się nowych problemów związanych z nadużywaniem alkoholu.
2. Łagodzenie negatywnych skutków bieżących problemów.
3. Doskonalenie i rozwijanie metod profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

Zadania priorytetowe programu:

1. Zmniejszenie liczby nowych przypadków uzależnienia, współuzależnienia oraz uszkodzeń zdrowia spowodowanych piciem alkoholu oraz śmiertelności.
2. Zmniejszenie ilości i dolegliwości zaburzeń życia rodzinnego spowodowanych piciem alkoholu (głównie przemocy w rodzinie oraz spadku jakości życia).

Zasady realizacji programu:

1. Realizacja zadań programu powinna być bezpośrednio powiązana z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych.
2. Realizacja zadań programu wymaga profesjonalnego podejścia do zagadnienia profilaktyki i rozwiązywania problemów, ze szczególnym uwzględnieniem kwalifikacji osób realizujących te działania.
3. Niezbędne jest uznanie wagi kompleksowego podejścia do realizacji zadań, przy współdziałaniu różnych resortów, instytucji i innych podmiotów w zakresie kształtowania polityki wobec problemów alkoholowych.

Program jest otwarty i może być modyfikowany w zależności od pojawiających się potrzeb.

3. Diagnoza stanu problemów związanych z alkoholem w województwie podlaskim

DANE OGÓLNE

Ostatnie lata to okres istotnych zmian zarówno w zakresie dynamiki rozwoju różnych zjawisk związanych z obecnością alkoholu w codziennym życiu Polaków, jak i w sferze działań podejmowanych na rzecz rozwiązywania problemów alkoholowych. Obserwacja tych zmian, a także analiza ich przyczyn i konsekwencji, stanowią podstawę do określenia celów i założeń działań na poziomie wojewódzkim w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

Komisja Europejska w raporcie „Stan zdrowia w Unii Europejskiej” uznaje alkoholizm za ważny determinant stanu zdrowia obywateli Wspólnoty. Wykazuje się silną korelację pomiędzy ilością wypadków drogowych a spożywaniem alkoholu. Ilość alkoholików w populacji wpływa również na poziom zabójstw i samobójstw¹.

Według ogólnych ram wyznaczonych przez Komisję Europejską, Polska z województwem podlaskim należy do regionu mocnych alkoholi, w odróżnieniu od pozostałych regionów: piwa i wina. Poziom alkoholizmu kształtuje się na poziomie nieodbiegającym od średniej krajowej i europejskiej. Utrwaliły się trendy zwiększające spożycie alkoholi niskoprocentowych, zmniejszające zaś – alkoholi wysokoprocentowych. Nadal obniża się natomiast granica wieku inicjacji alkoholowej.

Ogólnopolskie badania realizowane na przełomie czerwca i lipca 2002 roku przez Sopocką Pracownię Badań Społecznych wykazały, że w stosunku do lat 90-tych spożycie czystego spirytusu w ciągu ostatnich 5 lat zmalało o około 5,0%. Tak zwana „grupa ryzyka”, wypijająca powyżej 10 litrów (mężczyźni) i powyżej 7,5 litrów (kobiety) czystego spirytusu rocznie, stanowi około 10% ogółu populacji. Warto również zauważyć, że w stosunku do lat 90-tych, zmalało o około 10% spożycie alkoholi wysokoprocentowych, wzrosło zaś, o ok. 11%, spożycie alkoholi niskoprocentowych. Około 16% Polaków dostrzega bezpośredni wpływ problemów związanych z nadużywaniem alkoholu na ich życie.

Na poziom alkoholizmu w województwie podlaskim wpływ ma szereg czynników, między innymi wysoki poziom bezrobocia, szczególnie na terenach wiejskich i obszarach

¹ „The health status in European Union”, European Commission, Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities, 2003;
http://europa.eu.int/comm/health/ph_information/documents/health_status_en.pdf

małych miast, obniżający się wiek inicjacji alkoholowej u dzieci, wzrost liczby młodzieży sięgającej po środki psychoaktywne, łatwy dostęp do nielegalnego alkoholu (często toksycznego) pochodzącego z przemytu zza wschodniej granicy.

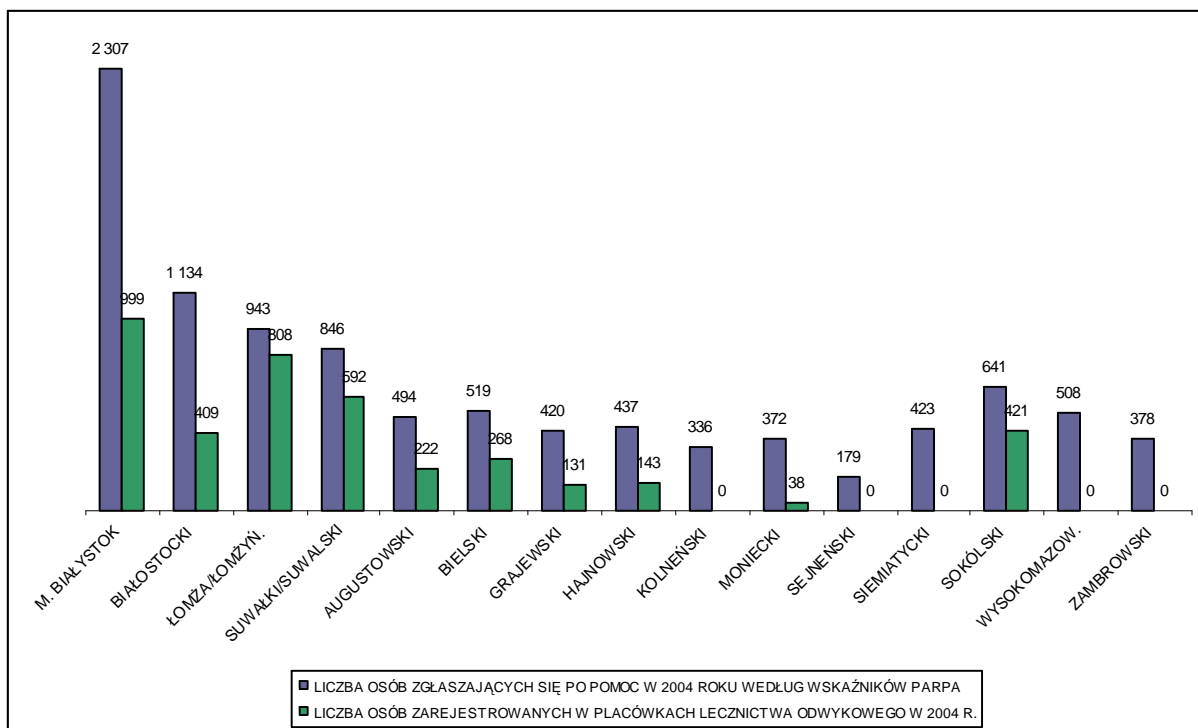
W związku z powyższym, podobnie jak we wszystkich pozostałych województwach Polski, również w województwie podlaskim przeprowadzane są coroczne badania skali problemów alkoholowych i skuteczności narzędzi zwalczających negatywne skutki spożywania alkoholu przez obywateli. Badania te realizowane są przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Dane zebrane przez PARPA, obejmujące rok 2004, plasują województwo podlaskie na ostatnim miejscu w kraju pod względem wysokości środków przeznaczonych na realizację działań z zakresu rozwiązywania problemów alkoholowych².

OSOBY UZALEŻNIONE

Na terenie województwa podlaskiego mieszka 1.222.709 osób. Na podstawie wskaźników Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie szacuje się, że ok. 30 600 osób zamieszkałych na terenie województwa podlaskiego jest uzależnionych od alkoholu (2,5% ogółu populacji), a 48 900 (3,99% ogółu populacji) to osoby współuzależnione. Według danych amerykańskiego Urzędu Statystyki (United States Census Bureau) na rok 2004, na terenie Unii Europejskiej od alkoholu uzależnionych jest około 5% ogółu populacji. Oznacza to, że wskaźnik uzależnionych jest w województwie podlaskim nieco niższy od średniej europejskiej. Należy jednak zauważyć, że podane powyżej wskaźniki należy traktować orientacyjnie.

Rzeczywistą skalę problemu uzależnienia od alkoholu mieszkańców województwa podlaskiego trudno jest precyzyjnie ustalić. Ogólnie przyjętym, obiektywnym wskaźnikiem określającym ilość osób uzależnionych od alkoholu jest ilość osób zgłaszających się po pomoc do placówek leczenia odwykowego. Według danych Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, w 2004 r. do placówek leczenia odwykowego w województwie podlaskim z prośbą o pomoc zgłosiło się 9 937 osób, z czego 4 031 osób zarejestrowano w placówkach leczenia odwykowego. Szczegółowe dane przedstawiono na Wykresie 1.

² PARPA, Roczne sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych; 2004

Wykres 1. Liczba osób zgłaszających się i zarejestrowanych w placówkach leczenia odwykowego w województwie podlaskim w 2004 r.

Źródło: Wojewódzki Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Łomży

Powyższe dane wskazują, iż do placówek leczenia odwykowego zgłaszają się głównie mieszkańcy większych miejscowości. Należy jednocześnie zwrócić uwagę na znaczną ilość osób zgłaszających się i niezarejestrowanych w powiatach wysokomazowieckim i zambrowskim.

Ilość osób zgłaszających się po pomoc do placówek leczenia odwykowego w latach 2001- 2004 systematycznie rośnie. W Tabeli 1 zaprezentowano liczbę osób w placówkach leczenia odwykowego w województwie podlaskim w latach 2001-2003.

Tabela 1

Liczba pacjentów w placówkach leczenia odwykowego w latach 2001-2003

Typ placówki	Uzależnieni			Współuzależnieni		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003
ambulatoryjne	3 495	3 934	3 630	600	853	1 108
stacjonarne	727	795	2 255	-	-	-
Razem:	4 222	4 729	5 885	600	853	1 108

Źródło: Wojewódzki Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Łomży

W województwie podlaskim w roku 2001 przyjęto ogółem 4 222 pacjentów uzależnionych oraz 600 współuzależnionych, w 2002 roku 4 729 pacjentów uzależnionych oraz 853 współuzależnionych, natomiast w roku 2003 - 5 885 pacjentów uzależnionych i 1 108 współuzależnionych. Wyniki te wskazują na wyraźny wzrost liczby pacjentów leczących się w placówkach odwykowych w latach 2001-2003. W roku 2004 nastąpił spadek liczby osób zarejestrowanych w placówkach leczenia odwykowego. Pomimo to liczba osób zarejestrowanych jest wciąż znacznie wyższa w porównaniu z sytuacją sprzed trzech lat.

Jeśli chodzi o pacjentów pierwszorazowych, którzy zgłaszają się do placówek odwykowych, to w roku 2003 do placówek ambulatoryjnych zgłosiło się 1 672 uzależnionych i 630 współuzależnionych, natomiast w placówkach stacjonarnych zarejestrowano 1 044 uzależnionych, którzy zgłosili się po raz pierwszy. Szczegółowe dane dotyczące struktury wiekowej uzależnionych zawiera Tabela 2.

Tabela 2

Populacja uzależnionych w strukturze wiekowej

Rok	Typ placówki	Przedziały wiekowe uzależnionych			Uzależnieni jednocześnie od alkoholu i środków psychoaktywnych
		do 19 lat	20-29	powyżej 65	
2001	ambul.	56	319	61	Brak danych
	stacj.	13	134	27	
2002	ambul.	101	380	93	
	stacj.	10	178	22	
2003	ambul.	89	681	132	113
	stacj.	51	395	127	129
Razem w latach 2001-2003		320	2 087	462	242

Źródło: Wojewódzki Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Łomży

Liczba pacjentów leczących się na podstawie zobowiązania sądowego stale wzrasta. Porównując dane z lat 2001-2003 wyraźnie widać wzrost liczby wydawanych postanowień zobowiązujących pacjentów do leczenia. Około 60% spośród pacjentów zobowiązanych przez sądy podejmuje leczenie, a jedynie 36% kończy program podstawowy (por. tabela 3).

Tabela 3

Pacjenci zobowiązani do leczenia (w placówkach ambulatoryjnych i stacjonarnych) na podstawie postanowień sądów

Rok	Typ placówki	Pacjenci		
		ogółem zobowiązani przez sąd	którzy podjęli leczenie	ukończyli program terapii
2001	ambul.	483	455	79
	stacj.	437	150	123
Razem w 2001 r.		920	605	202
2002	ambul.	767	643	106
	stacj.	517	238	159
Razem w 2002 r.		1 284	881	265
2003	ambul.	836	394	175
	stacj.	510	245	136
Razem w 2003 r.		1 346	639	311
Razem w 2001-2003 r		3 550	2 125	778

Źródło: Wojewódzki Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Łomży

Analiza wyżej wymienionych zestawień narzuca szereg wniosków. Należy zauważyć, iż **duża część osób zgłaszających się po pomoc do poradni nie zostaje zarejestrowana i nie uzyskuje pełnej pomocy.** W szczególnym stopniu dotyczy to powiatów wysokomazowieckiego i zambrowskiego. Trzeba również podkreślić ogólnie **wysoką ilość osób zarejestrowanych w placówkach leczenia odwykowego.** Za niepokojące należy też uznać **narastanie zjawiska uzależnienia od alkoholu wśród młodzieży, również wśród grupy osób do 19 roku życia. Drugą grupą, w której zaobserwowano wzrost uzależnień, są kobiety.**

Pomimo rosnącej liczby osób leczonych na podstawie postanowienia Sądu, co należy przypisać coraz sprawniejszemu działaniu w tej dziedzinie gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, jedynie co trzecia osoba skierowana na leczenie kończy pełen cykl terapii.

OSOBY WSPÓLUZALEŻNIONE

Analiza ankiet placówek wskazuje, że tylko w 7 placówkach oferowany jest współuzależnionym program psychoterapeutyczny (tj. Łomża, Suwałki, Augustów, Białystok/ul. Storczykowa, Białystok/ul. Słonimska, Dąbrowa Białostocka, Łapy).

W pozostałych placówkach są udzielane porady indywidualne i ewentualnie wskazywany udział w grupie Al-anon.

Ogółem w placówkach leczenia odwykowego zarejestrowano w 2003 roku 1 108 osób współuzależnionych, z czego 95% to kobiety. Natomiast w roku 2002 ogółem zarejestrowano 853 osoby. **Liczba osób współuzależnionych zgłaszających się po pomoc do placówek odwykowych znacznie wzrasta**, w związku z tym istnieje potrzeba systematycznego rozwoju oferty terapeutycznej dla współuzależnionych w placówkach odwykowych. Szczegółowe dane przedstawia Tabela 4.

Tabela 4

Liczba osób współuzależnionych w placówkach odwykowych

Rok	Liczba osób współuzależnionych w placówkach odwykowych	
	Ogółem	w tym kobiet
2001	597	571
2002	853	815
2003	1108	1060

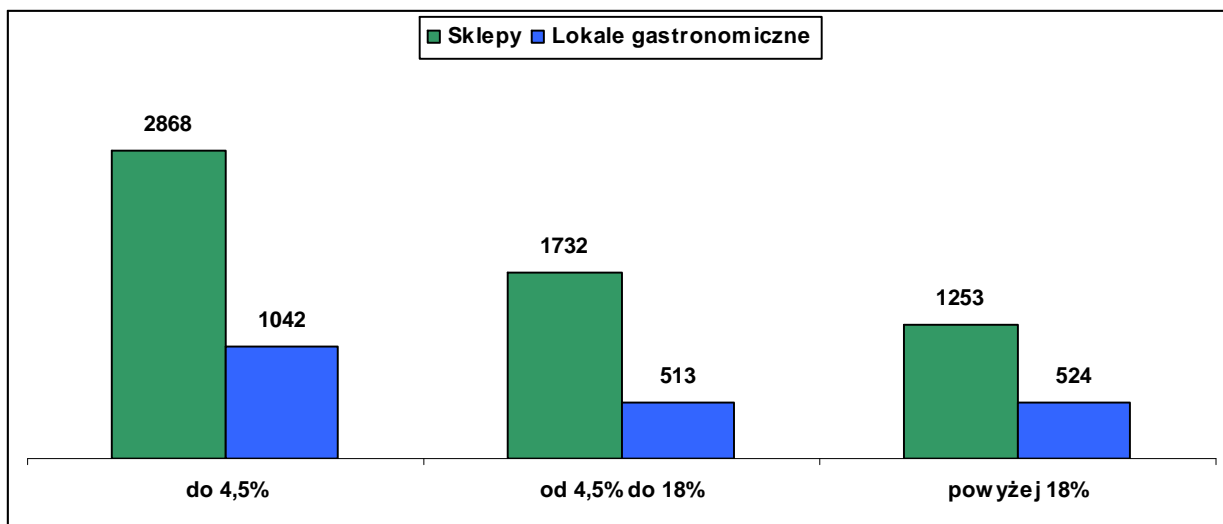
Źródło: Wojewódzki Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Łomży

RYNEK NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

Według danych Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych³, w roku 2003 roku w gminach województwa podlaskiego podjęto 41 uchwał w sprawie zasad usytuowania na terenie gminy (miasta) punktów sprzedaży napojów alkoholowych oraz zasad sprzedaży tych napojów, 49 uchwał w sprawie limitu sklepów oraz lokali gastronomicznych sprzedających napoje alkoholowe oraz 13 uchwał w sprawie stałego lub czasowego zakazu sprzedaży, podawania, wnoszenia oraz spożywania napojów alkoholowych na określonym obszarze gminy. W omawianym roku powołano również 51 uchwał w sprawie powołania gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych.

Na koniec 2003 roku, w województwie podlaskim 2 239 punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepów) posiadało zezwolenie na prowadzenie tego typu sprzedaży. Podobne zezwolenie miały 1 433 punkty sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży (lokale gastronomiczne). Na Wykresie 2 przedstawiono liczbę punktów sprzedaży napojów alkoholowych w województwie podlaskim, według zawartości alkoholu (dane za rok 2003).

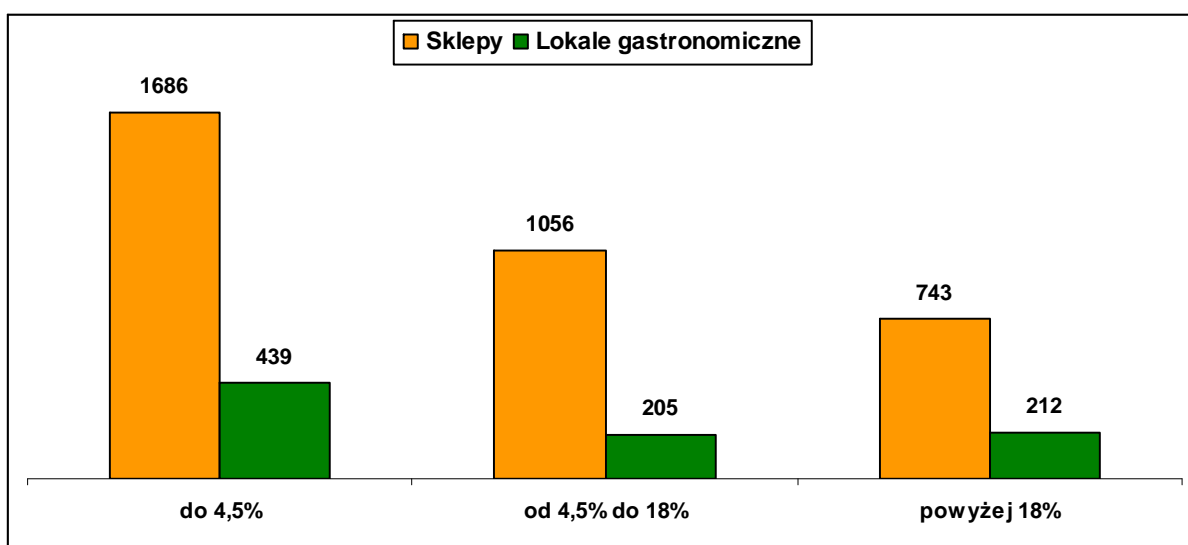
³ PARPA, Roczne sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych; 2003

Wykres 2. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w województwie podlaskim, według zawartości alkoholu (dane za rok 2003).

Źródło: PARPA, Roczne sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych; 2003

W roku 2003 w województwie podlaskim udzielono ogółem 4 211 zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, z czego 3 388 dotyczyło sklepów, zaś 823 – punktów gastronomicznych. Szczegółowe zestawienie udzielonych zezwoleń ze względu na zawartość alkoholu przedstawiono na Wykresie 3.

Wykres 3. Liczba wydanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych w województwie podlaskim, według zawartości alkoholu (dane za rok 2003).

Źródło: PARPA, Roczne sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych; 2003

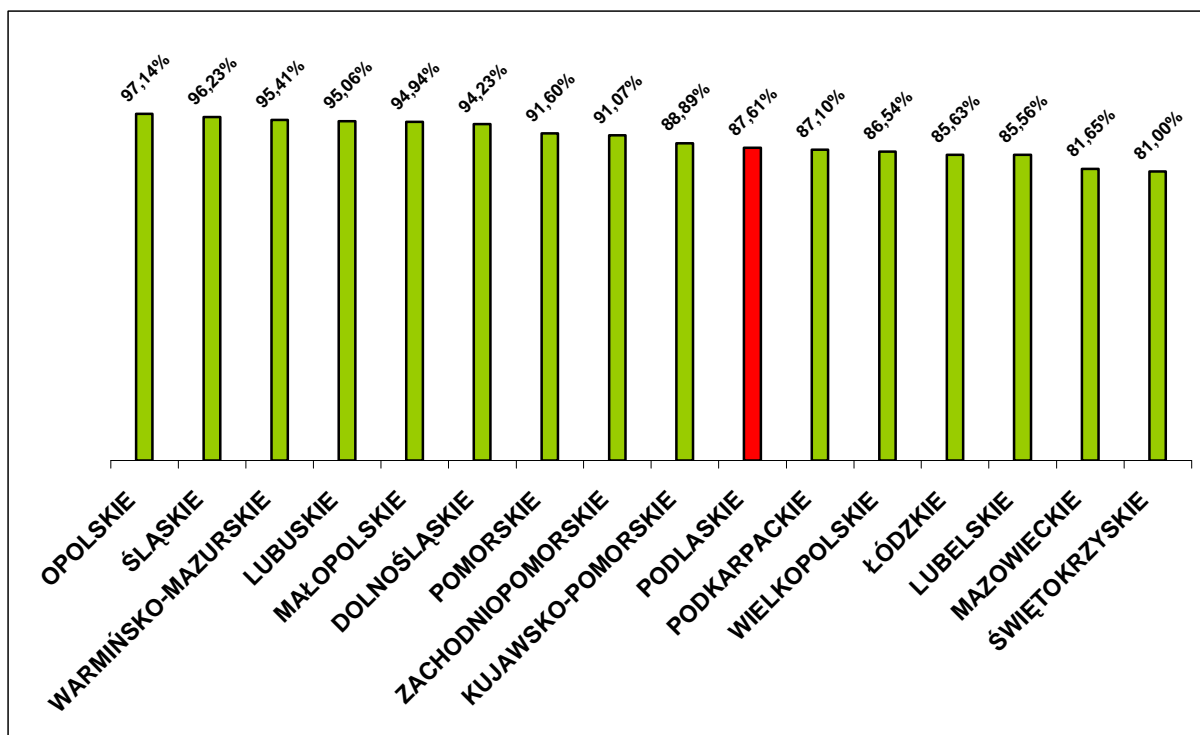
W roku 2003 gminy województwa podlaskiego podjęły 13 interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 131 i 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (reklama alkoholu oraz sprzedaż alkoholu nieletnim i nietrzeźwym). W omawianym roku podjęto w sumie 22 decyzje o cofnięciu zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych, z czego po dwie dotyczyły zakłócania porządku publicznego oraz przedstawienia fałszywych danych w oświadczeniu o wartości sprzedaży napojów alkoholowych. Podjęto jedną decyzję o cofnięciu zezwolenia z powodu sprzedaży alkoholu nieletnim oraz jedną z powodu nieprzestrzegania warunków określonych w zezwoleniu.

Powyższe dane należy skonfrontować z rezultatami II edycji kampanii „Alkohol – nieletnim dostęp wzbroniony”, której organizatorami byli: Związek Pracodawców Przemysłu Piwowarskiego – Browary Polskie i Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. PBS (Pracownia Badań Społecznych) z siedzibą w Sopocie przeprowadziła w marcu 2005 roku ramach tej kampanii badanie „Tajny Klient”, które obejmowało między innymi dwa miasta województwa podlaskiego: Sokółkę i Białystok. W pierwszym z tych miast nie wprowadzono *procedury wręczania żółtych kartek i certyfikatów* rzetelnego sprzedawcy w związku ze sprzedawaniem alkoholu nieletnim, w drugim ta procedura była wprowadzona. Badanie wykazało, że w Białymstoku – objętym akcją – alkohol sprzedano w 35% odwiedzonych sklepów, natomiast w Sokółce – w 94% wizytowanych punktów.

Podsumowując dane dotyczące rynku napojów alkoholowych, należy zwrócić uwagę, iż **proporcja wydanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych do ilości wycofanych zezwoleń jest niepokojąco wysoka. Problem łamania ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi dotyczy szczególnie sprzedaży alkoholu osobom nieletnim.**

KOORDYNATORZY GMINNEGO PROGRAMU PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH I GMINNE KOMISJE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

W województwie podlaskim w roku 2004 działało 99 osób bezpośrednio odpowiedzialnych za koordynację gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Oznacza to, że około 87% gmin województwa podlaskiego miało takiego koordynatora. Stawia to województwo podlaskie na 10 miejscu wśród województw Polski. Szczegółowe dane zamieszczono na Wykresie 4.

Wykres 4. Udział gmin, w których działa koordynator gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

Źródło: PARPA, Roczne sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych; 2004

W 2003 roku gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych przeprowadziły 3 218 rozmów interwencyjno-motywujących w związku z nadużywaniem alkoholu. Wobec 857 osób nadużywających alkoholu wystąpiły z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego.

Gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych zgłosiły w 2003 roku 33 zawiadomienia do prokuratury o popełnieniu przestępstwa w związku z przemocą w rodzinie. Na terapię skierowano 85 sprawców przemocy w rodzinie.

Inną ważną dziedziną aktywności gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych są działania związane z przeciwdziałaniem nietrzeźwości kierowców. W roku 2004 tylko 43 gminne komisje w województwie podlaskim prowadziły takie działania. W roku tym zanotowano jedynie 8 przypadków informowania przez Policję o powtarzających się przypadkach kierowania pojazdami przez nietrzeźwych kierowców. W 5 gminach wprowadzono reedukacyjny program dla kierowców zatrzymanych za jazdę w stanie nietrzeźwości, zaś tylko w jednej prowadzono dodatkowe zajęcia dotyczące wpływu alkoholu na organizm kierowcy. W 19 gminach województwa podlaskiego prowadzono w 2004 roku

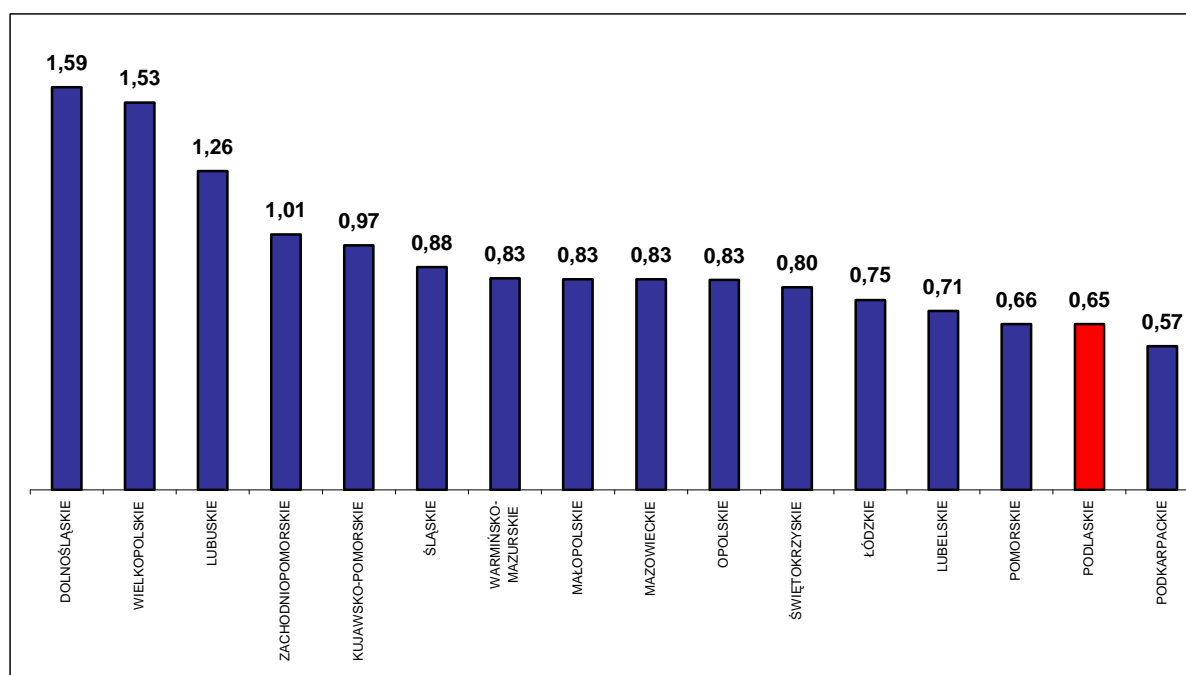
edukację społeczną na temat bezpieczeństwa na drogach. W 14 gminach współpracowano z Policją w ramach policyjnych akcji trzeźwości na drogach. Pod względem powyższych wskaźników województwo podlaskie plasuje się na jednym z ostatnich miejsc wśród województw Polski.

Podsumowując dane statystyczne dotyczące gminnych koordynatorów i gminnych komisji należy stwierdzić, że wciąż **zbyt mała ilość gmin dysponuje koordynatorami gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.**

POMOC DLA OSÓB DOTKNIĘTYCH PROBLEMAMI ALKOHOLOWYMI

Spośród 46 631 rodzin korzystających z pomocy materialnej gminnego lub miejskiego ośrodka pomocy społecznej w roku 2003, 11,36% stanowiły rodziny objęte pomocą z powodu uzależnienia lub nadużywania alkoholu przez co najmniej jednego z członków rodziny.

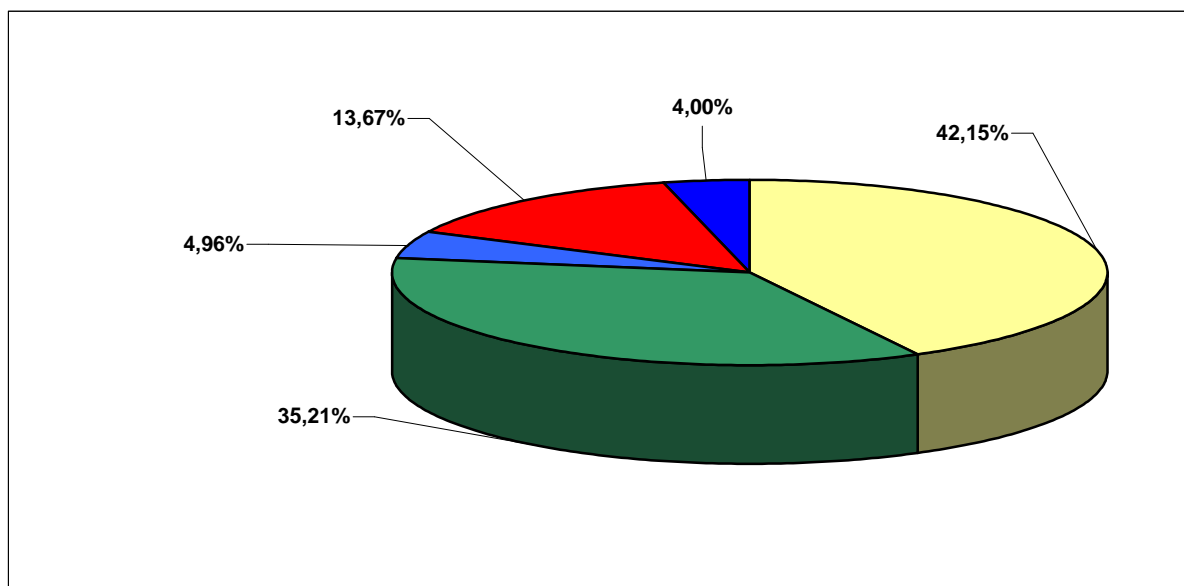
Według danych za rok 2004, w województwie podlaskim funkcjonowały 74 punkty konsultacyjne dla osób z problemem alkoholowym. Oznacza to, że pod względem ilości punktów konsultacyjnych przypadających na jedną gminę województwo podlaskie plasuje się na przedostatnim miejscu wśród województw Polski (Wykres 5).

Wykres 5. Ilość punktów konsultacyjnych dla osób z problemem alkoholowym przypadających na jedną gminę w przekroju województw (dane za rok 2004)

Źródło: PARPA, Roczne sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych; 2004

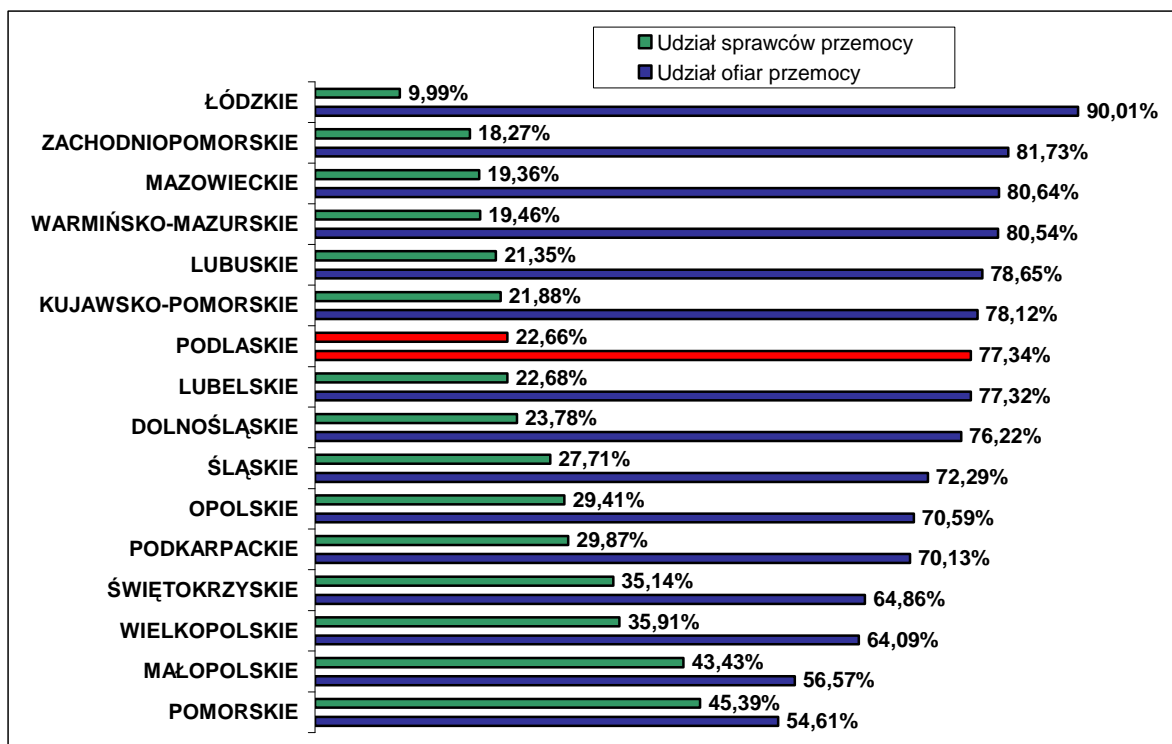
Ogółem konsultacjami w województwie podlaskim objęto w 2004 roku 8341 osób. 43,35% tej liczby obejmuje osoby uzależnione od alkoholu, 35,21% - dorosłych członków rodzin osób z problemem alkoholowym, 4,96% - dzieci z rodzin z problemem alkoholowym, 13,67% - ofiary przemocy w rodzinie, zaś pozostałe 4,00% - sprawców przemocy w rodzinie. Powyższe proporcje zobrazowano na Wykresie 6.

Wykres 6. Struktura osób zgłaszających się do punktów konsultacyjnych w województwie podlaskim (dane za rok 2004)

Źródło: PARPA, Roczne sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych; 2004

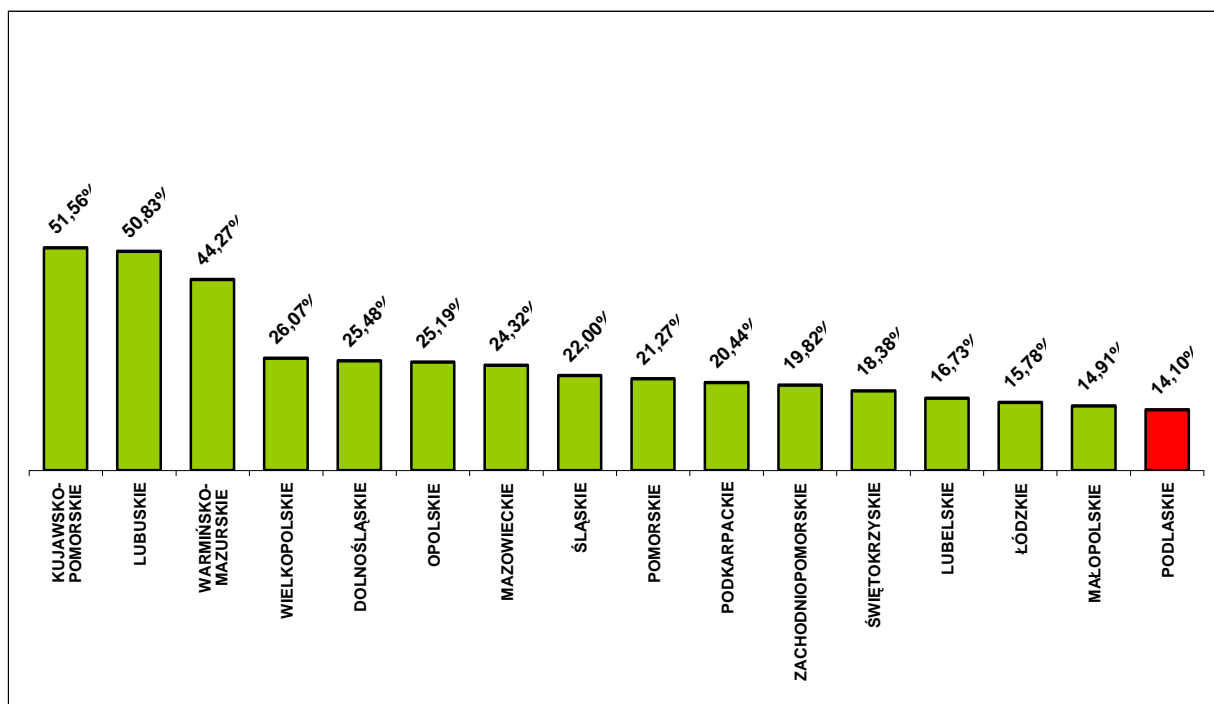
Należy również zwrócić uwagę na proporcje ofiar do sprawców przemocy w rodzinie, którym udzielono konsultacji w województwie podlaskim w porównaniu z resztą Polski. Szczegółowe proporcje zaprezentowano na Wykresie 7.

Wykres 7. Proporcje ofiar do sprawców przemocy w rodzinie, którym udzielono pomocy w punktach konsultacyjnych w przekroju województw (dane za rok 2004)

Źródło: PARPA, Roczne sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych; 2004

Wśród 2 937 dorosłych członków rodzin z problemem alkoholowym, którym udzielono konsultacji w województwie podlaskim, jedynie 14,10% stanowiły dzieci z rodzin z problemem alkoholowym. Jest to najniższy wskaźnik w Polsce świadczący najprawdopodobniej o niskiej świadomości społecznej potrzeby udzielania różnych form wsparcia dzieciom z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym. Szczegółowe dane przedstawiono na Wykresie 8.

Wykres 8. Udział dzieci z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym w ogólnej ilości osób, którym udzielono pomocy w punktach konsultacyjnych w przekroju województw (dane za rok 2004)

Źródło: PARPA, Roczne sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych; 2004

Wśród działań podjętych na terenie gmin województwa podlaskiego w roku 2003, mających na celu zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i współuzależnionych od alkoholu, za najważniejsze należy uznać⁴:

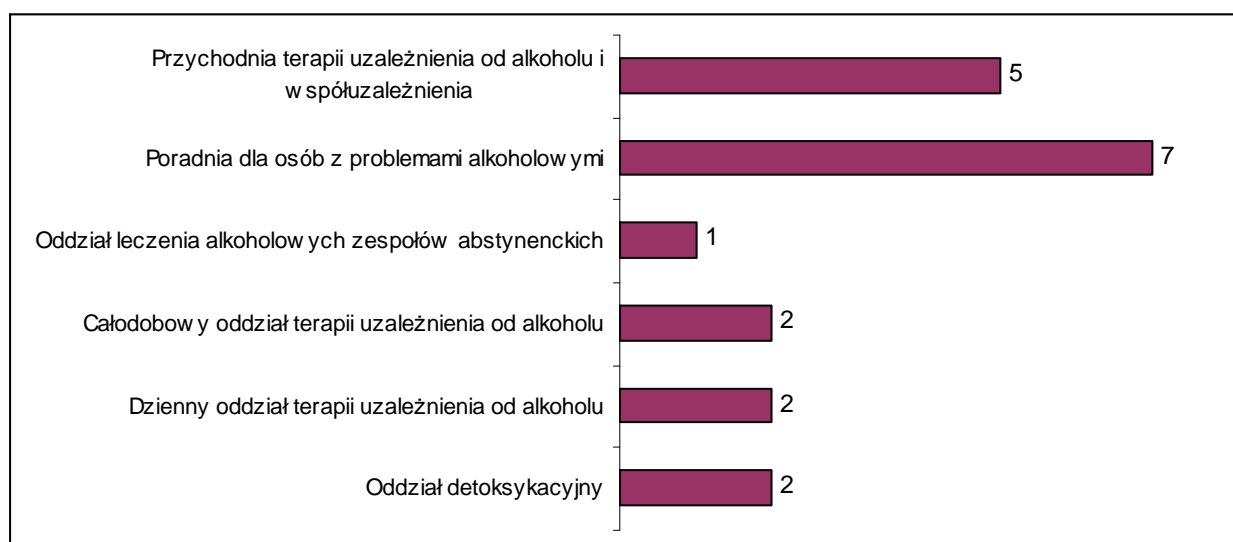
- udział finansowy w tworzeniu nowej placówki leczenia odwykowego przez gminę lub związek gmin (38 działań),
- finansowanie działań ponadetatowych prowadzonych przez pracowników lecznictwa odwykowego (28 działań),
- dofinansowanie szkoleń pracowników placówek leczenia odwykowego świadczących usługi dla mieszkańców gminy (18 działań),
- doposażenie placówek leczenia odwykowego (18 działań).

⁴ PARPA, Roczne sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych; 2003

Podsumowując działania z zakresu pomocy osobom dotkniętym problemami alkoholowymi w województwie należy zwrócić uwagę na **bardzo niską ilość punktów konsultacyjnych przypadającą na jedną gminę**. Powoduje to, że dostępność do usług pomocowych jest na wielu obszarach województwa znacznie utrudniona. Dodatkowo należy stwierdzić, że **punkty konsultacyjne udzielają wciąż niedostatecznej ilości porad sprawcom przemocy w rodzinie**.

ŚWIADCZENIA NA RZECZ OSÓB DOTKNIĘTYCH PROBLEMEM ALKOHOLOWYM

Ogółem na terenie województwa podlaskiego funkcjonowało w roku 2003 19 placówek leczenia odwykowego. Szczegółowe dane przedstawiono na Wykresie 9.

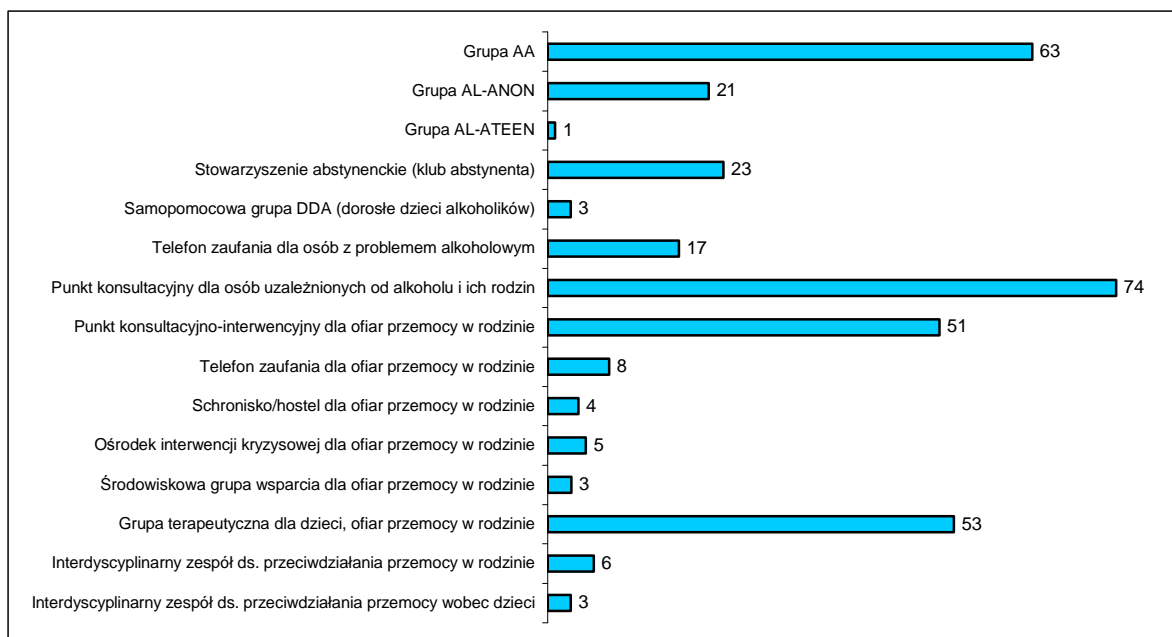

Wykres 9. Rodzaje placówek leczenia odwykowego w województwie podlaskim w 2003 roku

Źródło: PARPA, Roczne sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych; 2003

Poza wymienionymi powyżej placówkami, w województwie podlaskim funkcjonuje szereg grup pomocowych i samopomocowych. Poniżej zamieszczono zestawienie tych grup według stanu na rok 2003.

Na Wykresie 10 zaprezentowano rodzaje grup samopomocowych działających na terenie województwa podlaskiego w roku 2004.

Wykres 10. Rodzaje grup samopomocowych działających na terenie województwa podlaskiego w 2004 roku.

Źródło: PARPA, Roczne sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych; 2004

Placówki stacjonarne

W Tabeli 5 zaprezentowano ilość usług skierowanych do osób uzależnionych w placówkach stacjonarnych województwa podlaskiego.

Tabela 5

Ilość usług skierowanych do osób uzależnionych w placówkach stacjonarnych województwa podlaskiego

Rok	Liczba faktycznie zrealizowanych		
	osobodni	hospitalizacji	osobodni w ramach hospitalizacji
2001	44 814	1 306	10 396
2002	47 615	1 160	11 358
2003	42 392	-	-
Razem	134 821	2 466	21 754

Różnice ilościowe wykonanych świadczeniach pomiędzy rokiem 2002 a 2003 wynikają ze zmiany sposobu kontraktowania i rozliczania świadczeń przez NFZ.

Źródło: Wojewódzki Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Łomży

Placówki ambulatoryjne

W Tabelach 6 i 7 zaprezentowano ilość usług skierowanych do osób uzależnionych w placówkach ambulatoryjnych województwa podlaskiego.

Tabela 6

Ilość porad skierowanych do osób uzależnionych w placówkach stacjonarnych województwa podlaskiego

Rok	liczba porad zrealizowanych		
	Pierwszy raz	Kolejnych	Lekarskich
2001	1 935	3 174	2 506
2002	2 428	4 501	3 516
2003	2 790	3 323	1 801
Razem:	7 153	10 998	7 823

Źródło: Wojewódzki Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Łomży

Tabela 7

Ilość sesji psychoterapeutycznych skierowanych do osób uzależnionych w placówkach stacjonarnych województwa podlaskiego.

Rok	liczba sesji psychoterapeutycznych		
	Indywidualne	Grupowe	Rodzinne
2001	8 897	2 045	33
2002	9 505	3 050	289
2003	9 876	3 506	357
Razem:	28 278	8 601	679

Źródło: Wojewódzki Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Łomży

Zgromadzone powyżej dane wskazują na systematyczny i dynamiczny wzrost liczby pacjentów zgłaszających się do placówek leczenia odwykowego po raz pierwszy. Wzrost ilości porad kolejnych i lekarskich a następnie spadek w roku 2003 wynika ze zmian w definicjach tych porad jakie wprowadził NFZ. Dodatkowo należy stwierdzić, że obserwowany wzrost zapotrzebowania na świadczenia w formie sesji psychoterapeutycznych, zarówno indywidualnych, grupowych, jak i rodzinnych, jest dowodem zarówno skali problemu, jak i odpowiedniej reakcji na problem instytucji do tego przeznaczonych.

W przypadku leczenia ambulatoryjnego obserwuje się systematyczny wzrost ilości świadczeń. Wzrost ten następuje pomimo szeregu niekorzystnych czynników, m.in. likwidacji kilku poradni oraz redukcji zatrudnienia w pozostałych poradniach w związku

z ograniczeniami finansowymi wynikającymi z niskich wartości kontraktów „narzuconych” przez NFZ, limitowania ilości świadczeń w kontraktach i nieopłacania przez NFZ świadczeń ponadlimitowych, corocznego zmieniania jednostek rozliczeniowych świadczeń ambulatoryjnych.

DOSTĘPNOŚĆ DO ŚWIADCZEŃ ZDROWOTNYCH DLA OSÓB UZALEŻNIONYCH OD ALKOHOLU I WSPÓLUZALEŻNIONYCH W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM

Rodzaje placówek⁵

- 1. Wojewódzki Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Łomży** od września 1999 r. wykonuje zadania wynikające z Rozporządzenia Ministra Zdrowia z 31.12.1999 r. w zakresie nadzoru i koordynacji placówek leczenia odwykowego w województwie podlaskim. Ośrodek jest samodzielnym publicznym zakładem opieki zdrowotnej i poza zadaniami związanymi z nadzorem udziela świadczeń zdrowotnych w ramach następujących komórek organizacyjnych: **Poradnia Uzależnień, Poradnia Współuzależnień, Oddział Dzienny dla uzależnionych od alkoholu** (15 miejsc) i **Oddział Terapii Uzależnień** (stacjonarny na 20 miejsc). W trakcie organizacji (od 1.01.2005) są Poradnia Uzależnień w Zambrowie i Poradnia dla Uzależnionych od środków psychoaktywnych w Łomży.
- 2. Na terenie województwa funkcjonuje 13 poradni. Poradnie terapii uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia** nie funkcjonują jako placówki samodzielne (jedynie w strukturze WOPiTU funkcjonuje Poradnia Uzależnień i Poradnia Współuzależnień). Cztery poradnie działają w ramach NZOZ (Augustów, Łapy, Białystok ul. Słonimska, Sokółka), pozostałe jako część SP ZOZ. Na terenie województwa funkcjonują:
 - poradnie terapii uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia – 5
 - poradnie dla osób z problemami alkoholowymi (i odwykowymi) – 7Spośród funkcjonujących poradni, 8 posiada bogatą ofertę terapeutyczną i program zajęć psychoterapeutycznych indywidualnych i grupowych. Natomiast w 5 poradniach udzielane są głównie porady lekarskie, sporadycznie uzupełniane poradami psychologa lub instruktora terapii uzależnień.

⁵ Źródło: Wojewódzki Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Łomży

3. **Oddział Leczenia Alkoholowych Zespołów Abstynencyjnych.** W 2003 r. w ramach SP ZOZ w Choroszczy powstał 60 łóżkowy oddział. W ramach Oddziału Odwykowego w Suwałkach jest wyodrębniony 10 łóżkowy pododdział. Ponadto na terenie pozostałych rejonów detoksykacja jest prowadzona na nowo powołanych (w ciągu ostatnich 2 lat) oddziałach psychiatrycznych w Grajewie, Hajnówce Kolnie i Łomży. Na terenie całego województwa dostępność do detoksykacji jest zachowana.

Powstanie dużego oddziału (60ł.) w Choroszczy spowodowało niekorzystne zjawisko. Została zmieniona proporcja pomiędzy ilością miejsc detoksykacyjnych, a terapeutycznych. OLAZA ma bardzo dużą przepustowość pacjentów, którzy nie mają możliwości kontynuacji terapii stacjonarnej oraz ambulatoryjnej (na terenie 5 powiatów nie funkcjonują poradnie). Zakontraktowanie dużej ilości świadczeń w OLAZA spowodowało również zmianę proporcji i zmniejszenie nakładów na pozostałe rodzaje placówek. Kilkakrotne detoksykowanie pacjentów bez zapewnienia im możliwości psychoterapii jest marnotrawieniem środków publicznych - NFZ.

4. **Całodobowe oddziały leczenia uzależnienia od alkoholu** w województwie podlaskim to:

- Oddział Terapii Uzależnień w WOPiTU Łomża – 20 łóżek,
- Oddział Leczenia Odwykowego w SP ZOZ Choroszcz – 59 łóżek,
- Oddział Odwykowy w SP ZOZ Suwałki – 20 łóżek.

W lipcu 2001 r. powstał Oddział Psychiatryczno-Odwykowy w ramach Szpitala Ogólnego w Hajnówce, w którym leczone są osoby z zaburzeniami psychicznymi wynikającymi z zespołu zależności alkoholowej, nie jest tam prowadzona terapia w związku z leczeniem uzależnienia od alkoholu.

5. **Dzienne oddziały terapii uzależnienia od alkoholu** funkcjonują w:

- Białymstoku (20 m.) w ramach SP ZOZ Choroszcz,
- Suwałkach (15 m.) w ramach Prywatnego Gabinetu Psychoterapii i Profilaktyki,
- Łomży (15 m.) w strukturze WOPiTU,
- Bielsku Podlaskim (15 m.) w ramach SP ZOZ.

W ciągu ostatnich 2 lat zwiększyła się liczba oddziałów dziennych z 1 do 4, co dostatecznie zabezpiecza dostępność do tego rodzaju świadczeń. Ze względu na dużą ilość mieszkańców oraz w celu obniżenia kosztów leczenia istnieje potrzeba zorganizowania co najmniej 2 oddziałów dziennych w Białymstoku.

6. **Formy organizacyjne placówek:**

- samodzielny publiczny zakład -1 placówka (WOPiTU Łomża)

- część samodzielnego publicznego ZOZ – 13 placówek
- część niepublicznego ZOZ – 4 placówki (poradnie w Augustowie, Sokółce, Łapach i Białymstoku)

7. **Braki w dostępności do świadczeń:**

W ramach restrukturyzacji ZOZ-ów, w latach 1999-2002 zlikwidowano poradnie odwykowe w pięciu powiatach województwa podlaskiego: Kolno, Sejny, Siemiatycze, Wysokie Mazowieckie oraz Zambrów. W roku 2004 na tych terenach nowe placówki nie powstały. Mieszkańcy tych terenów nie mieli zapewnionego bezpośredniego dostępu do profesjonalnej pomocy terapeutycznej.

W miejscowościach tych funkcjonowały słabe poradnie na bazie lokalowej Poradni Zdrowia Psychicznego w oparciu o personel dojeżdżający 1-2 razy w tygodniu. Obecnie pacjenci z tych powiatów doraźnie są konsultowani przez PZP. Natomiast po porady psychoterapeutyczne zgłaszają się do placówek w sąsiednich powiatach.

Szczególnie uciążliwy jest brak placówek dla pacjentów z terenów wiejskich, gdzie dojazd do najbliższej poradni przekracza 1 godzinę (50-80 km). Sytuacja ta uniemożliwia realizację ambulatoryjnego programu, a w szczególności stwarza problem w realizacji postanowień sądu o leczeniu ambulatoryjnym. Podejmowane przez WOPiTU interwencje wobec samorządów przyniosły rezultat w postaci uruchomienia punktów konsultacyjnych w Zambrowie, Wysokiem Mazowieckiem, Szumowie i Jedwabnem.

Od stycznia 2005 roku uruchamiana jest Poradnia Uzależnień w Zambrowie w ramach organizacyjnych WOPiTU oraz czynione są starania o uruchomienie Poradni na tych samych zasadach w powiatach: wyskomazowieckim i kolneńskim. Uruchomienie tych placówek istotnie zmniejszy deficyt w dostępności do świadczeń ambulatoryjnych.

Istotnie odczuwalny jest brak miejsc w domach pomocy społecznej oraz brak oddziałów leczniczo-opiekuńczych dla „przewlekłych alkoholików”, do których można by kierować pacjentów z zaawansowanym zespołem psychoorganicznym. Liczba takich osób dynamicznie wzrosła i stanowią one istotny problem dla rodzin gdyż często są sprawcami przemocy. Natomiast w przypadku konieczności realizowania postanowienia sądu o zobowiązaniu do leczenia w placówkach stacjonarnych z intensywnym programem psychoterapeutycznym stanowią spore obciążenie dla dynamiki procesu terapeutycznego.

8. **Niepubliczne poradnie leczenia uzależnień:**

Obecnie na terenie województwa podlaskiego kilka poradni funkcjonuje w ramach niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej. Są to:

- Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu w Augustowie (od 2001 r.)
- Poradnia dla Osób z Problemami Alkoholowymi w Sokółce (od 2001 r.)
- Poradnia Leczenia Uzależnień w Łapach (od 2002 r.)
- Poradnia Profilaktyki, Leczenia i Rehabilitacji Uzależnień w Białymstoku (od stycznia 2003 r. funkcjonuje w ramach NZOZ Łapy).

Poziom merytoryczny świadczeń w poradniach funkcjonujących w ramach NZOZ wzrasta. Istotne dla ich kondycji finansowej jest dodatkowe finansowanie świadczeń ponadpodstawowych przez samorzady gminne np. dla pacjentów nieubezpieczonych.

Na terenie województwa podlaskiego funkcjonują 4 placówki całodobowe (stacjonarne) i cztery oddziały dzienne.

Spśród placówek ambulatoryjnych 5 czynnych jest powyżej 42 godzin tygodniowo (Łomża, Białystok/Storczykowa, Słonimska, Augustów, Suwałki), 5 placówek pracuje 36-42 godziny w tygodniu (Łapy, Bielsk Podlaski, Sokółka, Białystok/Żurawia, Dąbrowa Białostocka), natomiast 3 placówki (Hajnówka, Grajewo, Mońki) mniej niż 10 godzin tygodniowo. W godzinach popołudniowych jest otwartych 7 placówek ambulatoryjnych (dwie w Białymstoku, po jednej w Łomży, Suwałkach, Augustowie, Łapach i Bielsku Podlaskim). W porównaniu z rokiem 2003 zwiększył się nieco czas otwarcia placówek.

Placówki ambulatoryjne czynne krócej niż 25 godzin tygodniowo (5h dziennie) w sposób niewystarczający zabezpieczają dostępność do świadczeń. Pożądane jest by każda placówka była czynna co najmniej 3 razy w tygodniu do godz. 19⁰⁰. Przyczyną krótkiego czasu funkcjonowania części placówek jest mały wymiar zatrudnienia personelu merytorycznego wynikający z kolei z małej wartości kontraktu z NFZ (np. 1000 – 1200 zł miesięcznie). Następstwem niepełnego zatrudnienia personelu i braku programu merytorycznego jest mała ilość zgłaszających się pacjentów i udzielonych porad. Wywołuje to mechanizm „błędnego koła”.

W Tabeli 8 zaprezentowano dostępność do poszczególnych typów usług terapeutycznych w placówkach ambulatoryjnych województwa podlaskiego (stan na rok 2003).

Tabela 8.

Rodzaje świadczeń realizowanych w placówkach i ich dostępność

	Rodzaj świadczenia	Liczba placówek
1.	Diagnoza medyczna	12
2.	Diagnoza problemowa	8
3.	Podstawowy program uzależnienia	10
4.	Zaawansowany program uzależnienia	8
5.	OPT	5
6.	Podstawowy program dla współuzależnionych	7
7.	Program zaawansowany dla współuzależnionych	7
8.	DDA	6
9.	Program pomocy dla ofiar przemocy	4
10.	Pomoc dla dzieci i młodzieży z rodzin alkoholowych	3
11.	Psychoterapia dla dzieci/młodzieży z problemem alkoholowym	1
12.	Psychofarmakoterapia	11
13.	Farmakoterapia objawów wegetatywnych i powikłań somatycznych	7
14.	Wspomaganie psychoterapii uzależnienia	10
15.	Stosowane środki farmakologiczne (Anticol, Esperal)	5
	Liczba ankietowanych placówek	12

Źródło: PARPA, Roczne sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych; 2003

Analizując powyższe dane należy stwierdzić, że osoby uzależnione od alkoholu mogą otrzymywać pełną ofertę terapii tylko w 8 placówkach, a osoby współuzależnione w 7 placówkach.

PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE

Wśród ogółu działań podejmowanych przez gminy w roku 2004 w celu zwiększenia dostępności pomocy w rodzinie, za najważniejsze należy uznać⁶:

- utworzenie 16 punktów konsultacyjno-interwencyjnych dla ofiar przemocy w rodzinie,
- utworzenie 4 telefonów zaufania dla ofiar przemocy w rodzinie,
- utworzenie 6 interdyscyplinarnych zespołów ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- finansowanie już istniejących placówek,
- zorganizowanie i finansowanie szkoleń dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- finansowanie zatrudnienia osób pracujących w placówkach pomagających ofiarom przemocy domowej.

Członkowie gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych skontaktowali się w roku 2004 z 334 sprawcami przemocy w rodzinie i 1140 ofiarami przemocy w rodzinie. W rezultacie tych kontaktów, wobec członków rodzin, w których dochodzi do przemocy, podjęto następujące działania:

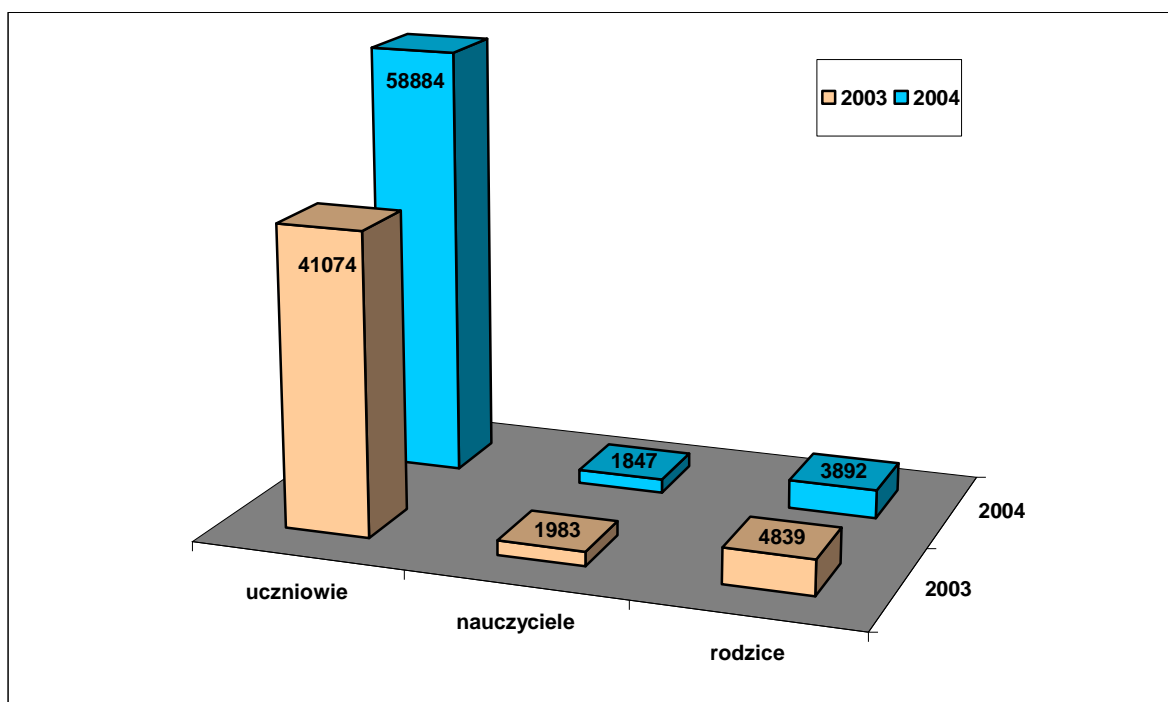
- 6 zawiadomień o popełnieniu przestępstwa znęcania się skierowanych do prokuratury;
- 63 wezwania na rozmowę interwencyjną skierowane do osób nadużywających alkoholu;
- 36 powiadomień policji;
- 7 skierowań sprawców przemocy do wzięcia udziału w programie korekcyjnym;
- 18 skierowań dorosłych ofiar przemocy do specjalistycznych placówek terapeutycznych;
- 17 skierowań do wzięcia udziału w samopomocowych grupach wsparcia;
- 14 skierowań dzieci będących ofiarami przemocy do świetlicy terapeutycznej;
- 5 skierowań dzieci do udziału w grupie terapeutycznej;
- 19 powiadomień sądu rodzinnego o sytuacji dziecka;
- 14 powiadomień innych służb o sytuacji rodziny w ramach procedury „Niebieskie Karty”.

⁶ PARPA, Roczne sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych; 2004

Podsumowując działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie należy stwierdzić, że województwo podlaskie realizuje zadania w tym zakresie w stopniu zbliżonym do średniej ogólnopolskiej. Zwraca jedynie uwagę **niewielka liczba działań skierowanych do sprawców przemocy w rodzinie.**

PROFILAKTYKA SZKOLNA I ŚRODOWISKOWA

Na Wykresie 11 zgromadzono dane o liczbie osób uczestniczących w szkolnych programach profilaktycznych uczniów w latach 2003-2004

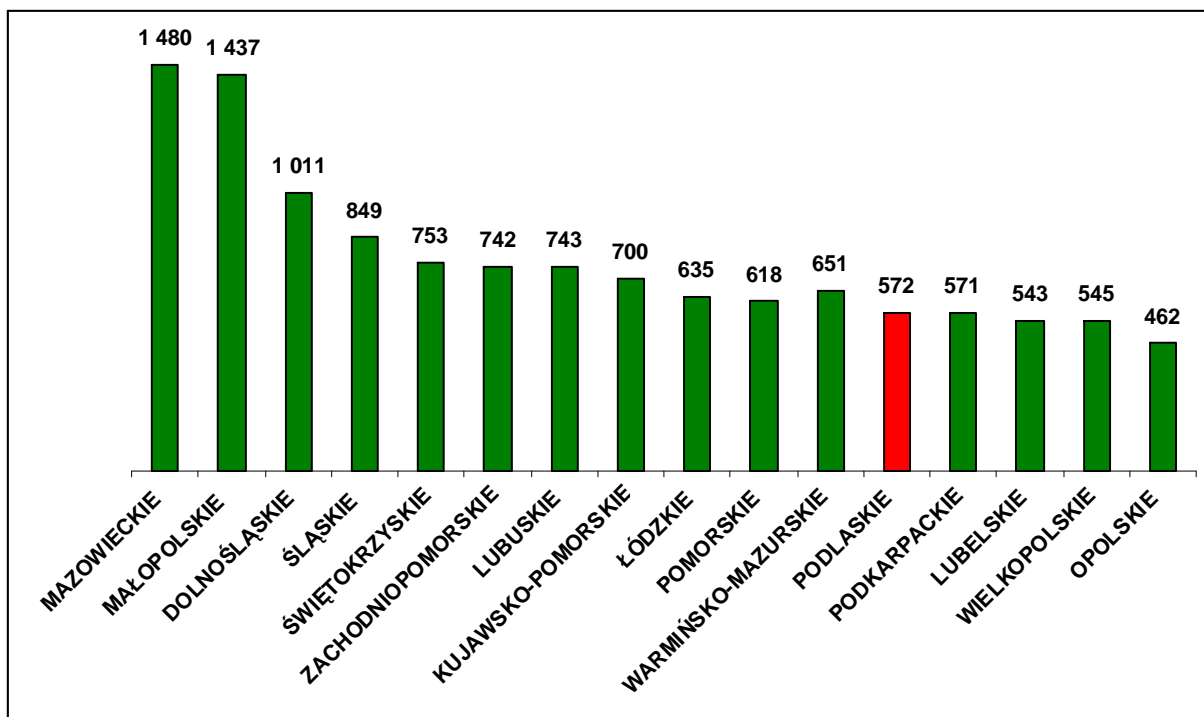

Wykres 11. Ilość osób uczestniczących w szkolnych programach profilaktycznych w latach 2003-2004

Źródło: PARPA, Roczne sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych; 2003, 2004

Z powyższego wykresu wynika, że ilość uczniów uczestniczących w szkolnych programach profilaktycznych w województwie podlaskim w roku 2004 znacznie wzrosła. Zmniejszyła się natomiast ilość nauczycieli i rodziców biorących udział w takich programach.

Analiza ilości osób biorących udział w szkolnych programach profilaktycznych w roku 2004 wskazuje, że województwo podlaskie plasuje się w ostatniej piątce województw pod względem liczebności uczestników szkolnych programów profilaktycznych. Szczegółowe dane zgromadzono na Wykresie 12.

Wykres 12. Ilość osób uczestniczących w szkolnych programach profilaktycznych w roku 2004 przypadająca na jedną gminę w przekroju województw;

Źródło: PARPA, Roczne sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych; 2004

W pozaszkolnych programach profilaktycznych (środowiskowych) w roku 2004 uczestniczyło:

- uczniów - 18254
- nauczycieli - 1376
- rodziców - 2555

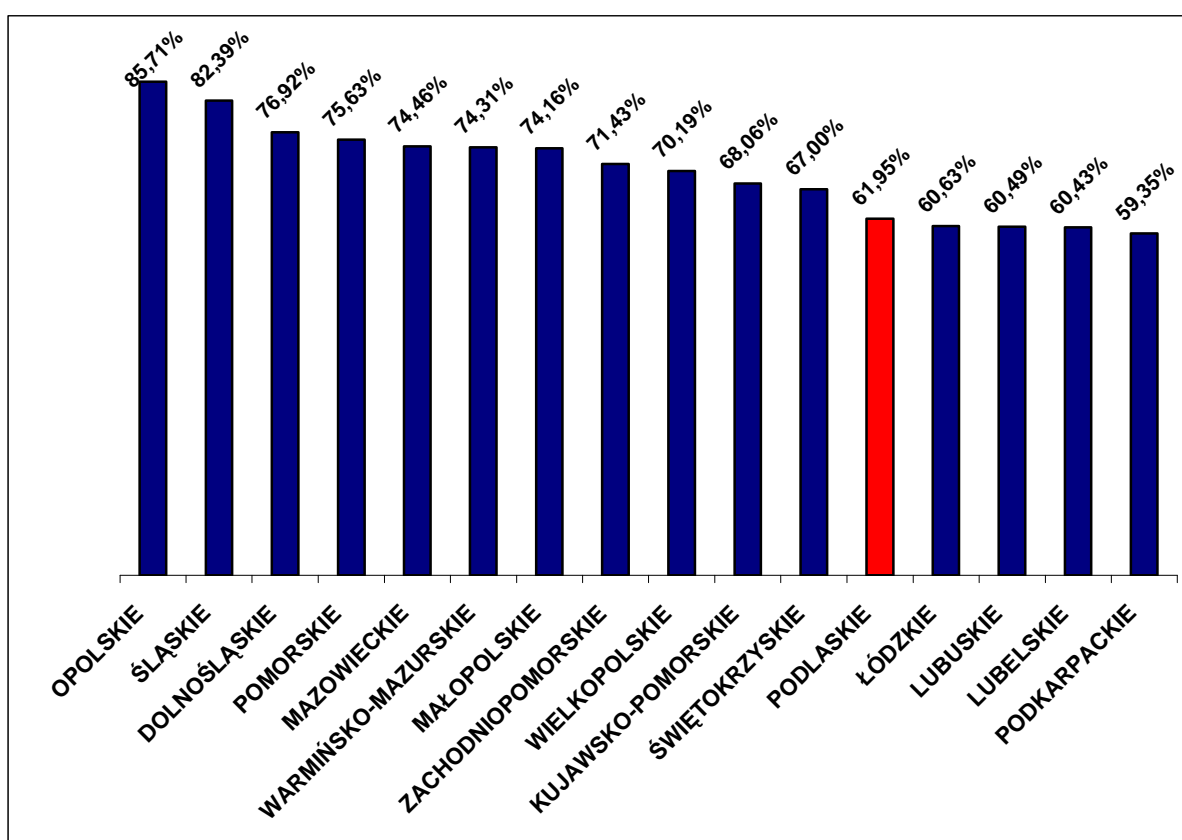
W ramach gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w roku 2004 działały 54 świetlice realizujące program socjoterapeutyczny. Warto zauważyć, że w roku 2004 w województwie podlaskim uruchomiono aż 34 nowe świetlice realizujące program socjoterapeutyczny. Jest to najlepszy wynik w Polsce. Liczba dzieci i młodzieży biorącej udział w zajęciach ogółem wyniosła 3114 osób, w tym dzieci z rodzin alkoholowych – 1747.

Na terenie województwa podlaskiego w roku 2004 funkcjonowało 108 świetlic realizujących program opiekuńczo-wychowawczy. W zajęciach brało udział ogółem 5565 dzieci, w tym 2213 dzieci z rodzin z problemem alkoholowym. Uruchomiono 9 nowych świetlic realizujących program opiekuńczo-wychowawczy. Jest to najgorszy wynik w Polsce.

Zgromadzone powyżej dane wskazują przede wszystkim na **zastój w dziedzinie rozwoju świetlic realizujących program opiekuńczo-wychowawczy w województwie podlaskim.**

EDUKACJA PUBLICZNA

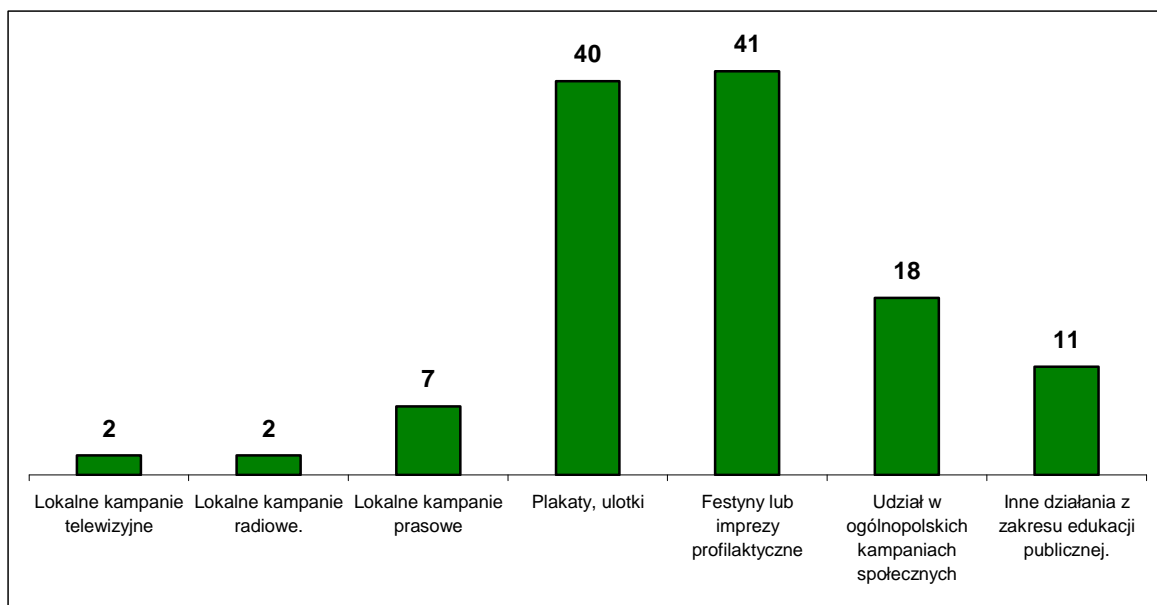
Działania z zakresu edukacji publicznej w roku 2004, w ramach gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych prowadziło 70 gmin na terenie województwa podlaskiego (o 7 gmin więcej w porównaniu z 2003 rokiem). Oznacza to, że działania takie podjęło 61,95% gmin województwa podlaskiego. Plasuje to województwo podlaskie na 12 miejscu w Polsce. Szczegółowe dane zgromadzono na Wykresie 13.

Wykres 13. Odsetek gmin prowadzących działania z zakresu edukacji publicznej uczestniczących roku 2004 w przekroju województw

Źródło: PARPA, Roczne sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych; 2004

Na Wykresie 14 zaprezentowano formy prowadzonych działań z zakresu edukacji publicznej w województwie podlaskim w roku 2004.

Wykres 14. Formy prowadzonych działań z zakresu edukacji publicznej w województwie podlaskim w roku 2004.

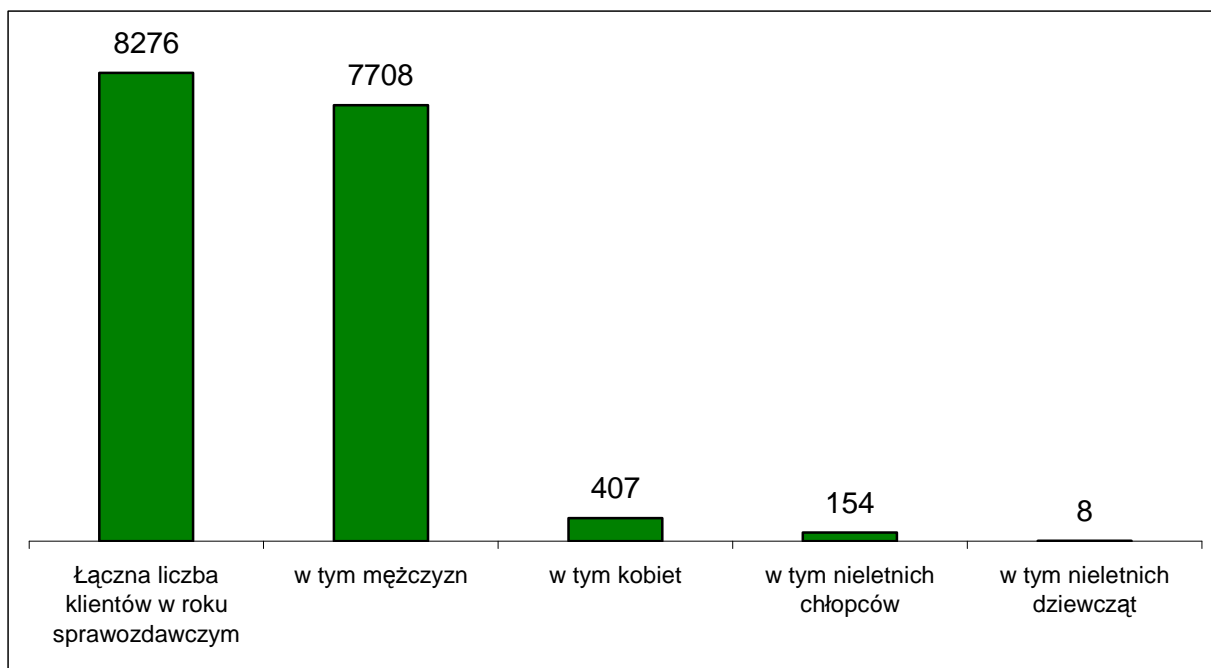
Źródło: PARPA, Roczne sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych; 2004

Dodatkowo należy zaznaczyć, że w 2004 roku 29 gmin w województwie podlaskim wydało własne publikacje (książki, gazety, kasety video, itp.).

Zgromadzone dane wskazują na **aktywność podlaskich gmin w zakresie edukacji publicznej na poziomie zbliżonym do średniej ogólnopolskiej.**

NIETRZEŻWOŚĆ W MIEJSCACH PUBLICZNYCH

W roku 2003 łączna liczba nietrzeźwych osób nieletnich zatrzymanych w policyjnych izbach dziecka lub odwiezionych do domów rodzinnych wyniosła 210. W tym samym roku łączna liczba osób zatrzymanych do wytrzeźwienia w pomieszczeniach Policji wyniosła 1282. Na Wykresie 15 przedstawiono strukturę osób zatrzymanych do wytrzeźwienia w Izbach Wytrzeźwień zlokalizowanych na terenie województwa podlaskiego w roku 2003.

Wykres 15. Liczba osób zatrzymanych do wytrzeźwienia w Izbach Wytrzeźwień zlokalizowanych na terenie województwa podlaskiego w roku 2003.

Źródło: PARPA, Roczne sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych; 2003

Ponadto, 40 gmin województwa podlaskiego podejmowało szereg działań na rzecz przeciwdziałania nietrzeźwości kierowców w formie:

- informowania przez Policję o przypadkach kierowania pojazdami przez osoby nietrzeźwe,
- prowadzenia reedukacyjnego programu dla kierowców zatrzymanych za jazdę w stanie nietrzeźwości,
- wprowadzenia dodatkowych zajęć dotyczących wpływu alkoholu na organizm kierowcy,
- prowadzenia edukacji społecznej na temat bezpieczeństwa na drogach,
- współpracy z Policją w ramach policyjnych akcji trzeźwości na drogach.

3. Cele operacyjne programu

I. Działania profilaktyczne mające na celu zmniejszenie ilości alkoholu spożywanego przez mieszkańców województwa podlaskiego

Zadania

1. Udział rodziców w szkolnych programach profilaktycznych.
2. Wspieranie działań promujących konstruktywne formy spędzania wolnego czasu stanowiące alternatywę wobec spożywania alkoholu.
3. Realizacja programów profilaktycznych adresowanych do dzieci i młodzieży z grup podwyższonego ryzyka.
4. Ograniczanie sprzedaży alkoholu nieletnim.
5. Intensyfikacja działań z zakresu edukacji publicznej dotyczącej zdrowotnych i społecznych skutków spożywania alkoholu.
6. Uświadamianie przyszłych kierowców o negatywnych skutkach prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu.
7. Unowocześnienie metod kształtowania świadomości publicznej w zakresie zagrożeń związanych z uzależnieniem od alkoholu.
8. Udział w ogólnopolskich kampaniach profilaktycznych.

II. Wspieranie działań mających na celu zmniejszenie ilości osób uzależnionych i współuzależnionych od alkoholu

Zadania

1. Zwiększenie liczby placówek oferujących kompleksową i nowoczesną pomoc osobom uzależnionym i współuzależnionym od alkoholu.
2. Podnoszenie standardu już funkcjonujących placówek leczenia.
3. Zwiększenie dostępności do placówek leczenia odwykowego na obszarach wiejskich województwa podlaskiego.
4. Podnoszenie kwalifikacji kadry leczenia odwykowego.
5. Realizacja programów terapeutycznych skierowanych do poszczególnych grup osób uzależnionych od alkoholu (osoby współuzależnione, młodzież, kobiety).

III. Współpraca organizacji i instytucji województwa podlaskiego działających na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych

Zadania

1. Organizacja szkoleń dla przedstawicieli różnych grup zawodowych podnoszących poziom profesjonalnego przygotowania do realizacji zadań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.
2. Organizacja narad i konferencji dla przedstawicieli samorządów stanowiących forum wymiany wiedzy i doświadczeń na temat profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.
3. Poprawa współdziałania służb w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.
4. Rozwijanie współpracy pomiędzy gminnymi komisjami profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych a policją w zakresie przeciwdziałania nietrzeźwości kierowców.
5. Udzielania merytorycznego wsparcia realizatorom Programu.

IV. Diagnoza i monitorowanie rozmiarów i zasięgu problemów alkoholowych w województwie podlaskim

Zadania

1. Coroczny monitoring stanu problemów alkoholowych w województwie podlaskim.
2. Aktualizacja bazy danych o instytucjach i formach działań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

V. Wspieranie realizacji gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych

Zadania

1. Zwiększenie liczby koordynatorów gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.
2. Współpraca i wymiana doświadczeń pomiędzy gminnymi komisjami profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

3. Organizacja narad i szkoleń dla przedstawicieli gminnych komisji profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w zakresie realizacji ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.
4. Organizacja narad i szkoleń dla koordynatorów gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

VI. Działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Zadania

1. Opracowywanie i realizacja programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie.
2. Opracowywanie i realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie.
3. Doskonalenie systemu poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
4. Organizowanie szkoleń dla osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
5. Wspieranie lokalnych środowisk w tworzeniu ośrodków interwencji kryzysowej i ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.
6. Powołanie interdyscyplinarnego zespołu na szczeblu wojewódzkim realizującego zadania na rzecz osób doznających przemocy.

Instytucje współpracujące

1. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
2. Wojewódzki Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Łomży
3. Policja
4. Sądy
5. Kuratorium Oświaty w Białymstoku, szkoły i placówki opiekuńczo-wychowawcze
6. gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych
7. powiatowe centra pomocy rodzinie
8. placówki leczenia odwykowego
9. organizacje pozarządowe